

УДК 351.75

М. Шутий,
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У статті проведено аналіз категорії громадської безпеки з точки зору її більш чіткого визначення та розроблення заходів, які спрямовані на забезпечення громадської безпеки. У результаті аналізу встановлено, що категорія громадської безпеки є полісемантичною і її забезпечення передбачає участь усіх державних та громадських організацій і установ.

Ключові слова: громадська безпека, загрози громадській безпеці, напрями забезпечення громадської безпеки, складові громадської безпеки, небезпечні природні явища, небезпечні умови соціального середовища.

В статті проведено аналіз категорії общественної безопасности с точки зрения более четкого ее определения и разработки мероприятий, которые направлены на обеспечение общественной безопасности. В результате анализа установлено, что категория общественной безопасности является полисемантической и ее обеспечение предусматривает участие всех государственных и общественных организаций и учреждений.

Ключевые слова: общественная безопасность, угрозы общественной безопасности, направления обеспечения общественной безопасности, составные общественной безопасности, опасные природные явления, опасные условия социальной среды.

In the paper an analysis of the category of social security from the point of view of more clear definition and the development of measures aimed at the ensuring of public safety is carried out. As the result of the analysis it is set, that the category of public security is polysemantic and its providing includes the activities of all state and public organizations and establishments.

Keywords: public security, threats to public security, directions of providing public security, constituents of public security, dangerous natural phenomena, dangerous terms of social environment.

Сучасні проблеми в суспільстві та їх вирішення залежать певною мірою від визначення видів безпеки та її забезпечення. На сьогодні визначено цілу низку видів безпеки: національна безпека, державна безпека, політична безпека, соціальна безпека, екологічна безпека, протипожежна безпека, економічна безпека, повітряна безпека, технологічна безпека, громадської безпеки та інші. Якщо вести мову про певну галузеву приналежність окремих видів безпеки, то громадська безпека є однією з найбільш всеохоплюючих та пов'язаних з усіма видами безпеки.

Категорія громадська безпека визначилася порівняно нещодавно, але вона відіграє в житті суспільства досить важливу роль. У цілому змінюються всі категорії безпеки, але категорія громадська безпека змінюється найбільше, тому що вона охоплює найбільш важливі правовідносини, які стосуються більшості громадян.

При визначенні категорії громадської безпеки, на нашу думку, необхідно враховувати низку аспектів: громадська безпека стосується соціально-

економічних, політичних та інших основ держави, її інтересів і загроз, оскільки держава повинна забезпечувати громадську безпеку, громадська безпека стосується всіх громадян в суспільстві, адже жити в суспільстві і бути вільним від суспільства неможливо, забезпечення громадської безпеки накладає певні обов'язки на кожного громадянина, а їх недотримання тягне за собою юридичну відповідальність. Крім того, громадська безпека охоплює в сучасному світі і низку інших напрямів, які раніше забезпечувалися іншими категоріями безпеки.

Здебільшого в сучасній юридичній літературі безпека визначається як система умов життєдіяльності суспільства, при дотриманні якої забезпечується збереження життя і здоров'я громадян та нормальне виконання ними своїх обов'язків і використання своїх прав [1; 2; 3; 4].

Інші дослідники визначають громадську безпеку як стан правовідносин у суспільстві. Зазначений стан є стійким до несприятливих впливів і діяльності, спрямований на захист від внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечення таких внутрішніх і зовнішніх умов існування держави, які гарантують можливість стабільного, всебічного прогресу суспільства і всіх громадян [5; 6; 7].

Таким чином, існує два визначення категорії громадської безпеки. Перше визначення: система суспільних відносин, при дотриманні якої забезпечується збереження життя і здоров'я громадян, друге – це стан суспільства. У цілому громадська безпека – це дуже широкий термін, який фіксує правовідносини у сфері, де громадяни проводять певну частину свого життя.

Слід зазначити, що існує декілька теоретико-правових конструкцій щодо визначення громадської безпеки, проте ми можемо виділити головне – це система або стан, коли громадяни не відчувають небезпеки для життя і здоров'я

Ми можемо визначити громадську безпеку як стан, який спрямовано на усунення несприятливих впливів та загроз для життя і здоров'я громадян, а також діяльність, направлену на забезпечення умов, які гарантують можливість стабільного всебічного прогресу людини, суспільства і держави.

Для більш чіткого визначення категорії “громадська безпека” ми пропонуємо розкласти її на дві складові – “громадська” і “безпека”.

Поняття “громадська” означає, що безпека перш за все стосується громадян або громади. Тобто сфера дії громадської безпеки – це громадські місця, поведінка громадян у громадських місцях та забезпечення життя і здоров'я громадян саме під час перебування в громадських місцях.

Аналіз поняття безпеки характеризує її, з одного боку, як систему суспільних відносин, з іншого – як стабільний стан, котрий не дає можливості порушувати права громадян та який не загрожує їх життю і здоров'ю.

Разом з тим, такий поверхневий аналіз не дає можливості визначити саму громадську безпеку конкретно. Визначення категорії “громадська безпека”, на нашу думку, треба починати з того, що громадська безпека – це полісемантичне явище, яке включає в себе різні аспекти. До цих аспектів слід віднести такі:

– політичну систему, тобто те, як формуються відносини громадської безпеки в самій політичній системі, як лідери політичних партій і блоків трактують як охорону громадської безпеки, так і саму громадську безпеку, адже в більшості випадків це є визначальним;

– економічні відносини в державі, які певною мірою дозволяють здійснення тих чи інших заходів, спрямованих на забезпечення високого рівня громадської безпеки. Країна, яка прагне забезпечити громадську безпеку на найвищому рівні, але не може оснащувати свої правоохоронні органи найновішими засобами та

обладнанням, не може претендувати на високий рівень громадської безпеки в суспільстві;

- організаційні підвалини забезпечення громадської безпеки, які повинні включати в себе діяльність усіх державних органів у сфері забезпечення громадської безпеки, а також активну участь громадян та громадських організацій, тільки в чіткій взаємодії всіх громадян та державних і громадських організацій можна досягти високого рівня охорони громадської безпеки;

- соціальну організацію суспільства, яка перш за все не дає можливості використовувати маргінальні групи для порушення законів, а також для створення загроз громадській безпеці;

- інформаційна складова громадської безпеки має включати в себе роботу з формування позитивного ставлення громадян до всіх заходів, спрямованих на забезпечення громадської безпеки. Адже коли працівники засобів масової інформації критикують певні заходи, які спрямовані на забезпечення громадської безпеки, це повинно викликати відповідну реакцію держави і посадових осіб, які мають підтверджувати, що заходи, які проводяться, є правильними і спрямовані на захист інтересів більшості членів суспільства. Якщо представники засобів масової інформації навмисне перекручують факти, намагаються дискредитувати дії, що спрямовані на посилення забезпечення громадської безпеки, то такі дії засобів масової інформації мають бути розслідуваними і винні повинні притягатися до відповідальності, чого, на жаль, в Україні не відбувається;

- громадська складова щодо визначення категорії громадської безпеки повинна бути побудована на детальній регламентації дій усіх державних органів та громадських формувань щодо забезпечення громадської безпеки. Це має бути погоджений з усіма політичними силами та громадськими організація закон, а не той закон, який був прийнятий ще у 2000 році [8]

На нашу думку, головним у визначенні категорії громадської безпеки є те, що всі дії і держави, і громадськості повинні бути спрямовані на усунення ризикованих ситуацій та несприятливих умов існування кожного індивідуума в суспільстві. А оскільки такі умови та ризиковані ситуації виникають в нестабільному суспільстві, то громадська безпека повинна характеризуватися стабільним станом, при якому можливий розвиток здібностей і реалізація соціально значимих потреб людини, збереження і розвиток матеріальних та духовних цінностей суспільства, а також територіальної цілісності, суверенітету і конституційного ладу держави.

Необхідно також характеризувати громадську безпеку як стабільний стан і стосовно несприятливих впливів та виникнення ризикованих ситуацій. Категорія громадської безпеки повинна передбачати і всі загрози, які можуть виникати в людському суспільстві, та вплив таких загроз власне на громадську безпеку.

Наприклад, діяльність працівників Державної автомобільної інспекції у сфері забезпечення громадської безпеки та забезпечення безпеки дорожнього руху має досить великий вплив на стан громадської безпеки в суспільстві в цілому, адже сучасний стан дорожнього руху перевищує всі негативні впливи на громадську безпеку та її охорону.

Проте поряд з охороною громадської безпеки та забезпеченням безпеки дорожнього руху ми повинні також враховувати і інші фактори, які впливають на стан громадської безпеки та стан щодо її забезпечення. Це можуть бути порушення:

- правил проведення будівельних і ремонтних робіт як в громадських місцях, так і у приватному секторі, що можуть викликати загибель і травмування людей;

- правил протипожежної безпеки, які призводять до виникнення пожеж та загроз для життя і здоров'я громадян;
- правил боротьби з епідеміями і епізоотіями, що можуть викликати масову загибель людей та домашніх тварин;
- правил користування предметами, що підлягають ліцензійно-дозвільній системі. Наприклад, зброї, вибухових предметів та пристроїв, а також радіоактивних та небезпечних хімічних речовин;
- правил експлуатації засобів залізничного, морського, річкового, повітряного і автомобільного транспорту, які можуть призвести до аварій і катастроф, а відповідно, поранень та загибелі громадян;
- правил експлуатації підприємств, які являють техногенну небезпеку і які можуть бути причиною порушення екологічної безпеки, виникнення забрудненої території і в результаті сприятимуть отруєнням та загибелі людей.

Громадська безпека може бути порушена також в результаті несприятливих впливів небезпечних природних явищ: землетрусів, виверження вулканів, зсувів та виникнення тріщин на окремих територіях (такі явища головним чином мають назву сейсмічних), снігопадів, злив, суховіїв, посухи, сильних вітрів та буревіїв (загальна назва – метеорологічні явища), повені, снігових лавин, сильних дощів, які викликають підвищення рівня води у водоймах та річках (гідрологічні явища), а також небезпечних підйомів рівня моря, цунамі та циклонів (гідрометеорологічні явища). Згадані явища становлять загрозу життю і здоров'ю людей, тому вони повинні враховуватися при формуванні визначення категорії громадська безпека.

Разом з тим, сфера боротьби з природними катаклізмами також повинна доповнюватися і організацією соціуму, тобто враховувати цілу низку соціальних і політичних та економічних факторів. До таких факторів вчені відносять: благоустрій населених пунктів, стан доріг, вулиць, систем водопостачання, забезпечення електрикою, харчами, та т. ін., стан місць загального користування, які в більшості випадків носять назву громадські місця [9]. У цілому ми повинні відносити до визначення громадської безпеки всі несприятливі фактори і загрози, які існують у суспільстві. Однак такий перелік не може бути повним, адже з розвитком цивілізації, науки і техніки можуть з'являтися нові загрози життю і здоров'ю людей.

Таким чином, категорія громадської безпеки має визначатися як стан, що складається в суспільстві для забезпечення небезпечних умов для громадян. Разом з тим, це система заходів, які спрямовані на виявлення, попередження і припинення порушень прав людини. Така система заходів має передбачати захист від природних катаклізмів та катастроф, а також від технологічних пожежних, медичних та інших загроз.

До визначення категорії громадської безпеки певною мірою повинні входити як завдання щодо забезпечення громадської безпеки та практичне їх виконання органами внутрішніх справ, іншими правоохоронними органами та громадськими формуваннями, так і теоретичні дослідження у сфері громадської безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Ульянов О.І.* Адміністративно-правовий захист міліцією прав громадян у сфері громадського порядку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 // О.І. Ульянов. – Х., 2002. – 180 с.
2. *Бородін І.Л.* Адміністративно-правові способи захисту прав та свобод людини і громадянина : монографія / І.Л. Бородін. – Херсон : Олді - плюс, 2003. – 218 с.
3. *Подолька А.М.* Адміністративно-правове регулювання охорони громадського порядку в Україні : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07 / А.М. Подолька. – К., 2009. – 432 с.

4. *Ольховський Є.Б.* Адміністративно-правові засоби забезпечення громадської безпеки в Україні : дис.. канд. юрид. наук : 12.00.07 / Є.Б. Ольховський. – Х., 2004. – 196 с.

5. *Серегин А.В.* Сущность общественного порядка и общественной безопасности как объектов административно-правовой охраны / А.В. Серегин // Актуальные проблемы совершенствования охраны общественного порядка и общественной безопасности в условиях перестройки. – М., 1989. – 25 с.

6. *Бандурка О.М.* Роль адміністративного законодавства в зміцненні правопорядку / О.М. Бандурка // Проблеми охорони громадського порядку і вдосконалення законодавства : матеріали науково-практичної конференції. – Х., 1994.

7. *Кривенда В.Ю.* Форми і методи діяльності міліції громадської безпеки в сучасних умовах : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 // В.Ю. Кривенда. – Х., 2009. – 209 с.

8. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України № 1835-III від 22 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2000. – № 40. – Ст. 338.

9. *Доценко О.С.* Організація управління міліцією громадської безпеки в сучасних умовах : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О.С. Доценко. – К., 2006. – 206 с.

Отримано 30.09.2014